

Проблеми національної економіки

УДК 338.242.4

Ходжаян Алла Рубенівна

аспірантка

*Державного науково-дослідного інституту
інформатизації та моделювання економіки*

Ходжаян Алла Рубеновна

аспирантка

*Государственного научно-исследовательского института
информатизации и моделирования экономики*

Khodzhaian Alla

Postgraduate of the

State Research Institute for Informatization and Economy Modeling

ORCID 0000-0002-0940-2220

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРНО-
ГАЛУЗЕВИХ ПРОПОРЦІЙ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

**ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ОПТИМИЗАЦИИ
СТРУКТУРНО-ОТРАСЛЕВЫХ ПРОПОРЦИЙ ЭКОНОМИКИ
УКРАИНЫ**

**GOVERNMENT REGULATION FOR OPTIMIZATION OF
STRUCTURAL AND SECTORAL PROPORTIONS OF UKRAINIAN
ECONOMY**

***Анотація.** У статті розглянуто проблему забезпечення державного регулювання структурної трансформації національної економіки України. Метою статті є оцінка ефективності структурної політики в Україні у контексті оптимізації галузевих пропорцій в національній економіці. Проаналізовано хронологію, зміст і результативність виконання урядових*

програм зі структурної перебудови вітчизняної економіки. Обґрунтовано, що протягом останніх десятиліть Україна не спромоглася розробити та втілити комплексну стратегію подолання структурних диспропорцій в економіці, яка передбачала б системне і взаємоузгоджене застосування заходів промислової, зовнішньоторговельної, фіскальної, інвестиційної, науково-освітньої політики, орієнтованої на підвищення частки наукоємних і високотехнологічних товарів та послуг у структурі ВВП. Верифіковано проблеми державної фінансової підтримки структурної модернізації економіки України. Дано оцінку ефективності використання в українській практиці різноманітних інструментів і механізмів структурної політики держави – експортно-кредитного агентства, індустріальних і технологічних парків, публічних закупівель. Виявлено, що регуляторний інструментарій застосовується непослідовно, недостатньо стимулюючи поступальний розвиток промислового сектору шляхом технічного переоснащення підприємств, зменшення енергоємності виробничих процесів тощо. Проаналізовано коефіцієнти еластичності структурних зрушень за базовими показниками соціально-економічного розвитку (валова додана вартість, зайнятість, капітальні інвестиції), що дозволило виявити чітко окреслену тенденції до деіндустріалізації та технологічної примітивізації виробництва й послуг у низці секторів економіки України.

Ключові слова: *структурна політика, державне регулювання, фінансова підтримка, деіндустріалізація, технологічна примітивізація виробництва, НДДКР, індустріальні парки, експортно-кредитне агентство, публічні закупівлі.*

Анотація. *В статье рассмотрена проблема обеспечения государственного регулирования структурной трансформации национальной экономики Украины. Целью статьи является оценка эффективности структурной политики в Украине в контексте*

оптимизации отраслевых пропорций в национальной экономике. Проанализировано хронологию, содержание и результативность выполнения правительственных программ по структурной перестройке отечественной экономики. Обосновано, что в течение последних десятилетий Украина не смогла разработать и воплотить комплексную стратегию преодоления структурных диспропорций в экономике, которая предусматривала бы системное и взаимосогласованное применения мер промышленной, внешнеторговой, фискальной, инвестиционной, научно-образовательной политики с целью повышения доли наукоемких и высокотехнологичных товаров и услуг в структуре ВВП. Верифицированы проблемы государственного финансового обеспечения структурной модернизации экономики Украины. Дана оценка эффективности использования в украинской практике различных инструментов и механизмов структурной политики государства - экспортно-кредитного агентства, индустриальных и технологических парков, публичных закупок. Выявлено, что регуляторный инструментарий применяется непоследовательно, недостаточно стимулируя поступательное развитие промышленного сектора путем технического переоснащения предприятий, уменьшение энергоемкости производственных процессов и другое. Проанализированы коэффициенты эластичности структурных изменений по базовым показателям социально-экономического развития (валовая добавленная стоимость, занятость, капитальные инвестиции), что позволило выявить четкую тенденцию к деиндустриализации и технологической примитивизации производства и услуг в ряде секторов экономики Украины.

Ключевые слова: *структурная политика, государственное регулирование, финансовая поддержка, деиндустриализация, технологическая примитивизация производства, НИОКР, индустриальные парки, экспортно-кредитное агентство, публичные закупки.*

Summary. *The article deals with the problem of ensuring state regulation of structural transformation in the national economy of Ukraine. The purpose of the article is to evaluate the effectiveness of structural policy in Ukraine in the context of optimization of sectoral proportions in the national economy. The chronology, content and implementation of government programs on restructuring domestic economy are analyzed. It's argued that over the past decades, Ukraine has failed to develop and implement a comprehensive strategy to overcome structural imbalances in the economy, which would involve systematic and coherent application of measures of industrial, foreign trade, fiscal, investment, scientific and education policy in order to increase the share of science-intensive and high-tech goods and services in GDP structure. Problems of providing state financial support for the purposes of structural shifts in Ukrainian economy are outlined. The effectiveness of using various instruments and mechanisms of the state structural policy, such as export-credit agencies, industrial and technological parks, public procurements, etc., is estimated. It's revealed that these instruments were applied inconsistently and insufficiently to stimulate progressive development of the industrial sector by means of technical enterprises re-equipment, energy intensity reduction in production processes, etc. Coefficients of structural changes elasticity in basic indicators of socio-economic development (gross value added, employment, capital investment) are analyzed. This allowed to reveal a clear tendency to technological decline in manufacturing and services in a number of sectors of the Ukrainian economy.*

Key words: *structural policy, state regulation, financial support, deindustrialization, technological primitivization of production, R&D, industrial parks, export-credit agency, public procurement.*

Постановка проблеми. Виважена і системно обґрунтована політика держави щодо оптимізації галузево-секторальних пропорцій орієнтована на підвищення ефективності суспільного виробництва, формування

конкурентних переваг та забезпечення стійкого розвитку національної економіки. Використовуючи різноманітні стимули та обмеження, держава скеровує суб'єктів економічних відносин до підвищення ділової активності у стратегічно пріоритетних галузях господарської діяльності, становлення яких наразі стримується високим рівнем ризику й значно віддаленою у часі перспективою окупності інвестиційних проектів. При цьому, відповідний набір регуляторних заходів має узгоджуватись із загальною економічною політикою держави і не суперечити взятим нею зобов'язанням в рамках міжнародних економічних організацій та інтеграційних проектів.

Особливої актуальності політика оптимізації структурно-галузевих пропорцій набуває для України, яка наразі намагається використати переваги глобалізації світового господарства для подолання низки хронічних проблем національної економіки, що дісталися їй у спадок від радянської адміністративно-командної системи управління і значно посилились в результаті часткової руйнації виробничо-експортного потенціалу у трансформаційний період. Це обумовлює необхідність аналізу ефективності вітчизняної структурної політики, її відповідності новітнім викликам реструктуризації виробничо-торговельних відносин з іншими країнами світу та збалансування галузево-секторальних співвідношень на макрорівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам державного регулювання процесів структурно-галузевих трансформацій в національній економіці присвячено наукові доробки низки вітчизняних вчених, серед яких: Ю.І. Пилипенко [1], Ю.М. Чайка [2], Н.М. Попадинець [3], С.В. Куйбіда [4], К.В. Наконечна [5], Т. В. Романова [6], А.О. Ходжаян [7] та ін. Зокрема, Ю.М. Чайка аргументує необхідність підтримки державою так званих «самоорганізаційних» механізмів реструктуризації економіки, до яких він відносить ціноутворення, конкурентне середовище, інвестиційний клімат, валютний курс тощо. Натомість Н.В. Наконечна розглядає механізм

впливу держави на пропорції в економіці як взаємодію двох підсистем інструментів прямого і непрямого впливу (державне замовлення, державне інвестування, пільги та преференції). Т.В. Романова сформулила концептуальні засади з побудови організаційно-економічного механізму реалізації структурної політики. А.О. Ходжаян на основі аналізу структурних проблем розвитку вітчизняної економіки обґрунтовано можливість стабілізації елементів відтворювальної та галузевої структури економіки. Віддаючи належне існуючим напрацюванням у даній сфері, слід зазначити, що аналізу ефективності наявної структурної політики в Україні залишається приділено недостатню увагу. Такий аналіз дозволить виявити ключові недоліки у сучасному регулюванні структурних змін в економіці України, а відтак – обґрунтувати першочергові напрями вдосконалення цієї системи.

Постановка завдання. Метою статті є визначення рівня ефективності структурної політики в Україні в контексті оптимізації галузевих пропорцій в національній економіці.

Виклад основного матеріалу. Ключовим механізмом практичної реалізації державою політики галузево-структурних перетворень є розробка і втілення відповідних урядових програм, що визначають стратегію оптимізації секторальних співвідношень в економіці з точки зору підвищення рівня її конкурентоспроможності. Починаючи з 1995 р., було здійснено ряд спроб розставити акценти щодо пріоритетів трансформації структури вітчизняної економіки, що втілились у програмних документах уряду. Однак переважна більшість з них залишились на проектному етапі, а ті, що були затверджені, так і не були виконані з огляду на завідома недосяжні масштаби структурних зрушень, передбачених в програмах (табл. 1).

Таблиця 1

Основні державні програми із забезпечення структурно-галузевих трансформацій в економіці України

№	Назва програми	Мета і завдання програми	Концептуальні підходи до реалізації програми	Секторальні пріоритети програми
1.	Програма структурної перебудови економіки України (концептуальний варіант) 1995-1996 рр. – <i>проект</i>	Оптимізація галузевої структури економіки	Не сформульовані	Не визначені
2.	Програма структурної перебудови економіки України на середньостроковий період 1999-2003 рр.	Збільшення експортного потенціалу, посилення соціальної орієнтації, технологічне оновлення підприємств	Підвищення ролі держави; опора на власні ресурси, інноваційний тип розвитку	Переробна промисловість, транспорт і зв'язок, будівництво
3.	Програма структурної перебудови економіки України на середньостроковий період 2001-2004 рр.	Підвищення конкурентоздатності виробників через стимулювання попиту на внутрішньому ринку	Удосконалення ринкових механізмів господарювання	Скорочення частки паливоємних галузей: чорної металургії, електроенергетики
4.	Програма структурної перебудови економіки України на період до 2015 р.	Ефективне функціонування реального сектора економіки, розвиток конкурентного середовища	Активізація відтворювальних процесів та вдосконалення інституційного середовища	Наукоємне виробництво (інформаційно-комунікаційні технології; інновації в усіх галузях);
5.	Державна програма розвитку промисловості на 2003-2011 рр.	Розширення вітчизняного виробництва наукоємних товарів поглибленої переробки і зростання їхньої пропозиції на внутрішньому ринку	Підвищення ефективності управління державною власністю, удосконалення засобів державного регулювання	Ракетно-космічний комплекс, ІКТ, машинобудування, чорна металургія, хімічна галузь, деревообробка, харчова промислов.

б.	Загальнодержавна цільова економічна програма розвитку промисловості на період до 2017 р. – <i>концепція проекту</i>	Активізація інноваційно-інвестиційної діяльності промисловості, прискорення її інтеграції у світове господарство	Поєднання гнучкої бюджетної, податкової та фінансово-кредитної політики з ринковими механізмами	Авіаційна техніка, суднобудування, автомобілебудування, машини та обладнання, складна побутова техніка
----	---	--	---	--

Джерело: укладено автором за даними [8, с. 61-62; 9, с. 150-151; 10, с. 10-13]

Перший проект урядової Програми структурної перебудови, розроблений у 1995 р., був відхилений у парламенті ще на етапі формування концептуального варіанта і не отримав широкого обговорення. Підготовленому проекту програми бракувало чітко визначених шляхів та засобів оптимізації структури вітчизняної економіки за всіма базовими вимірами: відтворювальним, технологічним, секторальним, зовнішньоекономічним тощо. Іншими недоліком документу були його декларативність, закритість від громадського обговорення, недостатня фінансова забезпеченість, відсутність критеріїв для оцінювання оптимального рівня структурних зрушень в національній економіці [11, с. 196].

У наступному проекті Програми структурної перебудови економіки, що був розроблений на середньостроковий період 1999-2003 рр., було задекларованого провідну роль держави у забезпеченні структурних трансформацій та їхні чітко окреслені цілі, серед яких підвищення конкурентоспроможності виробництва, нарощення експортного потенціалу, посилення соціальної орієнтації галузево-структурних зрушень, освоєння нової продукції, технологічне оновлення виробництва, перехід до енергозберігаючої моделі розвитку тощо. Також уперше проголошувався інноваційний тип розвитку економіки.

Однак на етапі реалізації спостерігалася розбіжність між задекларованими цілями Програми і реальною практикою. Зокрема, значна

кількість державних інвестицій була спрямована у видобуток викопних енергоресурсів, незважаючи на поставлені цілі переходу до енергозберігаючої моделі розвитку та освоєння нових виробництв. Досить слабо були представлені менш капіталомісткі проекти в галузях швидкого обігу капіталу, проекти виробництва інноваційної продукції останніх технологічних укладів, проекти програми реструктуризації. Це мало місце внаслідок надто розмитого визначення галузево-технологічних пріоритетів структурних змін. Не менш важливим недоліком Програми виявилось надмірне покладання на залучення ПІІ і державного фінансування, обсяги яких по факту виявились набагато скромніші. Програма була достроково згорнута і вже у 2000 р. їй на заміну розроблено наступну на період 2001-2004 рр.

Третя Програма структурної перебудови економіки України являла собою переважно доопрацьований варіант попередньої за тим винятком, що в акценти в були перенесені з виконання окремих галузевих проектів на розширення сфери товарно-грошових відносин, посилення ринкових механізмів господарювання в цілому. Програма передбачала конкретні заходи посилення конкурентоздатності вітчизняних виробників, зокрема розробку механізму пільгового кредитування підприємств легкої та харчової промисловості та розвиток власної сировинної для них через запобігання неконтрольованого експорту сировинних ресурсів. З метою скорочення енергоємності передбачалось поступово зменшити частку енергоємних галузей виробництва (електроенергетики та чорної металургії), перепрофілювавши чи закривши переробні потужності, що не мають перспектив для запровадження енергозберігаючих технологій.

Проте даний програмний документ містив також явно нездійсненні цілі у сфері енергетики, зокрема щодо створення власного ядерно-паливного циклу, зменшення залежності від імпорту ядерного палива, що на пряму суперечить міжнародним зобов'язанням України. Необхідно зазначити, що

третій Програмі бракувало й визначення заходів, які пропонували б новітні підходи до вирішення хронічних проблем енергетичного сектору України. В результаті цих та ряду інших недоліків Програму так і не було затверджено.

На заміну вищевказаній програмі у 2001 р. було розроблено четверту і наразі останню Програму структурної перебудови економіки вже на довгостроковий період до 2015 р. В останній Програмі враховано обмеженість інвестиційних ресурсів в Україні, тому для її практичного втілення передбачене точкове використання механізмів (наприклад, часткової компенсації вартості кредитних ресурсів) підтримки структурних зрушень за ключовим критерієм наукоємності виробництва. Вперше визначено, що передумовою ефективних структурних змін в Україні повинно стати формування належного конкурентного середовища на внутрішньому ринку. Звертається увага на необхідність подолання монополізації вітчизняного виробництва, деструктивного протекціонізму, зменшення тінізації економіки та корупції. Наголошується на необхідності удосконалення практики регуляторного впливу на бізнес, аргументується необхідність інституційних перетворень з метою активізації структурних зрушень. Однак за відсутності політичної волі дана Програма також не була затверджена і втілена в життя.

По суті єдиним міжгалузевим програмним документом в Україні, що ставив за мету вдосконалення структури виробництва, був затверджений законодавчою і виконавчою гілками влади та діяв протягом усього передбаченого терміну, стала Державна програма розвитку промисловості на 2003-2011 рр., де було чітко вказано, що структурні зміни в реальному секторі економіки через прискорений розвиток обробної промисловості та інформаційних технологій є домінуючим фактором розвитку світового господарства [12, с. 6].

Державна програма розвитку промисловості ставила за мету розширення обсягів випуску вітчизняних наукоємних товарів та зростання їх пропозиції на внутрішньому ринку, але галузева спрямованість заходів її реалізації суперечила цій меті. Серед галузевих пріоритетів, крім високотехнологічних секторів (ракетно-космічний комплекс, машинобудування, сектор інформаційно-комунікаційних технологій), у програма містила ряд низькотехнологічних галузей: чорну та кольорову металургію, виробництво будівельних матеріалів, легку, деревообробну, хімічну і нафтохімічну, харчову промисловість тощо [13].

При цьому, цільові показники виконання програми відображали не зміни у співвідношенні між секторами економіки, а очікувану динаміку темпів зростання промислового виробництва, рентабельності, продуктивності праці, зайнятості. Жодних з запланованих показників зростання по закінченні терміну дії програми досягнуто не було. Також слід зазначити, що дана програма охоплювала лише промисловий сектор, тоді як програмних документів, що охоплювали б до того ж сектор послуг, в Україні не розроблялось.

Виправити недоліки Державної програми розвитку промисловості у 2003-2011 роках передбачалось у Загальнодержавній цільовій економічній програмі розвитку промисловості на період до 2017 року, однак далі розробки і офіційного затвердження проекту її концепції справа не дійшла. В даному проекті концепції більш раціонально визначені галузеві пріоритети структурних змін: авіаційна та ракетно-космічна техніка; суднобудування; автомобілебудування; устаткування для впровадження екологічно чистих технологій збору, транспортування, переробки та утилізації відходів; виготовлення технологічного обладнання для модернізації традиційних галузей промисловості України; сільськогосподарське машинобудування тощо [14].

Узагальнення програмних документів уряду України надало

можливість ідентифікувати низку стратегічних і тактичних цілей загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року, до яких належать:

- формування оптимальних макроекономічних пропорцій та раціональної структури національного господарства;
- зростання конкурентоспроможності внутрішніх виробників на іноземних ринках й активізація експортного потенціалу країни;
- реалізація інноваційної моделі економічного зростання;
- розвиток виробництва вітчизняних товарів-аналогів, здатних замінити імпортні поставки;
- скорочення матеріалоемності вітчизняного виробництва, насамперед у сфері енергоемності;
- диверсифікація виробництва товарів і послуг через розвиток конкуренції на внутрішньому ринку [15, с. 37].

Беззаперечним здобутком проекту концепції стало визначення ключових індикаторів структурних змін, що очікувались в результаті виконання програми. Однак оскільки програма так і не була реалізована, її цільових структурних показників досягти не вдалося (табл. 2).

Дані таблиці 2 вказують на протилежні очікуваним тренди, які по факту мали місце у вітчизняній економіці. Частка продукції інноваційного сектора машинобудування протягом 2005-2012 рр. замість зростання на 7,7 в. п. (з 13,3 до 21,0%) скоротилась на 3,3 в. п. Частка інноваційних товарів у загальному обсязі реалізованої промислової продукції станом на 2012 р. не досягла очікуваного діапазону 15-20%, а зменшилась на 3,2 відсоткових пункти – з 6,5 до 3,3%.

Таблиця 2

Очікувані результати виконання Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 р., %

Показники	Очікувані результати		Фактичний стан	
	2012 р.	2017 р.	2005 р.	2012 р.
Частка продукції інноваційно-інвестиційного сектора машинобудування	21,0	32,0	13,3	10,0
Частка продукції сектора споживчих товарів	24,0	31,0	21,2	–
Частка продукції енергосировинного сектора	52,0	37,0	65,5	38,2
Частка інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції	15,0 – 20,0	30,0 – 35,0	6,5	3,3

Джерело: [9, с. 157]

Як видно, в Україні було здійснено низку спроб урядового програмування процесів структурної трансформації національної економіки, проте жодна з цих спроб не була реалізована взагалі або належним чином, відтак не забезпечила очікуваних результатів. Це вказує на те, що системна й комплексна структурна політика в Україні фактично відсутня.

Передусім слід зазначити, що в Україні взагалі не сформовано систему фінансової підтримки структурних зрушень. Основним джерелом фінансування структурних змін в економіці залишаються власні кошти підприємств – прибуток і амортизаційні відрахування. Проте прибутки, які залишаються у розпорядженні вітчизняних підприємств є переважно низькими внаслідок їх технологічного відставання та великого податкового навантаження, тоді як діюча система нарахування амортизації не дає можливості накопичити фонди, достатні хоча б для заміни зношеного обладнання, не кажучи про розширене відтворення.

Можливості фінансової підтримки за рахунок коштів державного бюджету обмежені необхідністю виконувати міжнародні зобов'язання

перед МВФ щодо граничного дефіциту держбюджету на рівні 2,5% від ВВП, тоді як альтернативні інструменти залучення капіталу для реалізації структурних зрушень на кшталт фінансового лізингу, інститутів спільного інвестування, первинного розміщення цінних паперів існують у зародковому стані через нерозвиненість як фондового ринку, так і фінансового сектора в цілому [16, с. 60]. Поряд з цим, фінансовій підтримці пріоритетних виробництв за рахунок бюджетних коштів перешкоджає відсутність у правовому полі єдиної класифікації високотехнологічних товарів і послуг, що ускладнює чітку ідентифікацію пріоритетних галузевих напрямів державної підтримки та закладає можливість для нераціонального використання відповідних коштів через спрямування їх у традиційні виробництва з низьким рівнем доданої вартості.

Однак навіть ті істотно обмежені бюджетні ресурси, що таки виділяються на економічну діяльність в Україні, розподіляються вкрай неефективно з точки зору надання підтримки галузево-структурним трансформаціям у національному господарстві (табл. 3).

Таблиця 3

Структура видатків зведеного бюджету України на економічну діяльність у 2007-2017 рр., %

Напрями економічної діяльності	2007	2012	2014	2016	2017
Сільське, лісове та рибне господарство; мисливство	19,8	12,0	11,2	8,7	12,6
Паливно-енергетичний комплекс:	18,1	28,0	36,8	3,4	2,7
вугільна галузь;	13,7	20,6	33,9	3,1	2,5
нафтогазова галузь;	3,5	6,5	0,1	0,2	0,2
електроенергетична галузь	0,3	0,5	2,9	0,1	0,0
Відтворення мінерально-сировинної бази	1,4	1,1	0,4	-	-
Інша промисловість та будівництво:	2,8	2,0	0,7	0,8	1,8
- обробна промисловість;	1,1	0,4	0,1	-	-
- будівництво	0,1	0,3	0,4	0,5	0,4

Транспорт:	35,9	26,8	37,6	44,2	48,0
- дорожнє господарство	31,2	25,0	37,1	37,8	41,3
Дослідження і розробки в галузях економіки	2,5	2,1	2,2	1,5	1,4
Загальна економічна, торговельна та трудова діяльність	2,0	5,5	1,5	3,8	3,8
Зв'язок, телекомунікації та інформатика	0,4	0,3	0,0	0,6	0,9
Інше	17,1	22,2	9,3	37,0	28,8
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: укладено автором на основі даних [17, с. 22; 18, с. 33; 19, с. 35]

Так з усіх видатків зведеного бюджету на економічну діяльність в 2014 р. 36,8% спрямовано на допомогу сировинним галузям: вугільній, нафтогазовій й електроенергетичній, тоді як у 2007 і 2012 рр. цей показник складав, відповідно 18,1% та 28%. Водночас частка видатків на розвиток сільського господарства у загальній структурі у період з 2007-2017 рр. зменшувалась з 19,8% до 12,6%, а самі видатки скоротилися на 41,7%. Найбільш показовою є ситуація з видатками на переробну промисловість, за досліджуваній період вони зменшились на 93,2%, а їх частка у загальній структурі – з 1,1% до менш, ніж 0,1%. В структурі видатків зведеного бюджету на економічну діяльність 2017 р. витрати на потреби переробної промисловості та будівництва склали 1,8%, а їх обсяг зменшився порівняно з 2007 р. на 50,9%.

Чи не єдиним законодавчо передбаченим механізмом фінансової підтримки, який має на меті забезпечення структурних зрушень у вітчизняній економіці за галузево-секторальним принципом, є державне експортно-кредитне агентство (ЕКА), створення якого передбачене ЗУ «Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту» [20]. Законодавство про ЕКА спеціально прописано так, щоб ця фінансова установа сприяла подоланню

сировинної спеціалізації української економіки за рахунок розвитку експорту готової продукції. В законі вказаний вичерпний перелік товарних груп за УКТЗЕД, на які поширюється діяльність ЕКА. Він охоплює лише продукцію переробної промисловості: готові харчові продукти, предмети одягу, взуття, транспортні засоби, продукцію машино- і приладобудування, фармацевтичні препарати, меблі тощо.

Необхідно зазначити, що ЕКА за напрямом та інструментами свого впливу на виробничо-експортний потенціал (часткова компенсація відсоткової ставки за експортним кредитом, захист експортерів від ризику не платежу через надання державних гарантій, пільгове страхування експортних контрактів) є механізмом сприяння насамперед високотехнологічному експорту, оскільки він здебільшого опосередковується укладанням довгострокових контрактів, де умови залучення кредитів і державні гарантії відіграють вирішальну роль [21, с. 91].

Важливою перевагою ЕКА є також відповідність діяльності цієї інституції міжнародним принципам та правилам регулювання зовнішньоекономічних відносин, що закріплені Консенсусом країн-членів ОЕСР та договорами порозуміння Бернського союзу щодо надання/страхування експортних кредитів, які офіційно підтримуються державою. Необхідно зазначити, що Бернський союз створений з метою організації підтримки міжнародної торгівлі й одним з його основних завдань стало визначення узгоджених всіма зацікавленими сторонами умов кредитування і страхування зовнішньоторговельних операцій [22, с. 196]. Вироблені правила згодом лягли в основу угоди про заснування СОТ, відтак ЕКА належить до прийнятних у світовій практиці механізмів підтримки виробничо-експортного потенціалу, а фінансова підтримка через ЕКА на відміну від інших заходів експортного кредитування не викликатиме

стурбованості іноземних партнерів щодо дотримання Україною міжнародних зобов'язань.

Однак незважаючи на наявність чинного законодавства, яким передбачено функціонування ЕКА, ця інституція в Україні досі не запущена в роботу. Прикінцеві положення ЗУ № 1792-VIII зобов'язали органи виконавчої влади створити вітчизняне ЕКА та розпочати його роботу протягом 6 місяців з дня набуття законом чинності у грудні 2016 р. Станом на початок 2019 р. ця норма залишається не виконаною, відтак можна точно стверджувати, що профільне міністерство вже протягом півтора року саботує виконання даного закону.

Деякий досвід реалізації структурної політики Україна має у сфері сприяння залученню інвестицій у пріоритетні галузі економіки через індустріальні парки й інші подібні до них вільні економічні зони. Починаючи з 1998 р., в Україні почали створюватись перші прототипи індустріальних парків у формі так званих територій пріоритетного розвитку (ТПР), що розцінювались як регіональний інструмент відновлення депресивних територій шляхом залучення інвестицій та створення нових робочих місць. Необхідно зазначити, що ТПР до певної міри таки відіграли позитивну роль у покращенні соціально-економічного становища у деяких регіонах країни. У період дії спеціальних умов господарської діяльності на цих територіях з 1998 до 2005 рр. до них було залучено понад 3,9 млрд. дол. США інвестицій, що дозволило зберегти близько 54,7 тис. робочих місць. Середня заробітна плата працівників підприємств, розміщених на ТПР, у 2015 р. перевищувала середній рівень зарплати по країні на 27,9%. Підприємствами з ТПР протягом аналізованого періоду реалізовано товарів і послуг на суму 58,3 млрд. грн., з яких 19,5 млрд. грн. (33,4%) поставлено на зовнішні ринки [23].

Проте відчутних структурних зрушень в результаті функціонування ТПР у вітчизняній практиці не відбулося, оскільки цей інструмент

використовувався без чітко виражених стратегічних орієнтирів. До того ж господарська діяльність на цих територіях не завжди велась за цільовим призначенням, що зрештою дискредитувало ТПР в очах суспільства і повністю знівельовало їх економічний ефект до 2005 р., коли суб'єкти підприємництва в ТПР були позбавлені пільг на законодавчому рівні.

Ключовими чинниками, що призвели до провалу державної політики щодо використання ТПР в Україні, стали:

- відсутність об'єктивних критеріїв до виявлення та відбору територій, на яких запроваджувався спеціальний режим інвестиційної діяльності;
- набуття чинності мораторію на подання до Кабінету Міністрів України пропозицій щодо створення нових ТПР у наступному році після запровадження цього інструментарію на практиці;
- фрагментарність та суперечливість нормативно-правового середовища з регламентації процедур створення й базових критеріїв функціонування ТПР, внаслідок чого виникли різні правові й податкові режими ведення господарської діяльності у ТПР різних регіонів.

Після ліквідації ТПР Україна не мала законодавчих інструментів створення податкових й інших стимулів для залучення інвестицій у пріоритетні сектори економіки до червня 2012 р., коли був ухвалений ЗУ «Про індустриальні парки» [24]. Проте даний нормативно-правовий акт має суттєвий недолік, який полягає у наданні вкрай обмеженого обсягу преференцій для господарської діяльності на території індустриальних парків. Зокрема, передбачене у Розділі VIII цього закону державне стимулювання індустриальних парків передбачає надання підтримки у наступній формі:

- звільнення від пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту, в якому розташований парк, у разі будівництва об'єктів у межах індустриального парку;

– надання безвідсоткових кредитів (позик) та цільового фінансування на безповоротній основі для облаштування індустріального парку за рахунок коштів Державного бюджету України, якщо таке фінансування передбачено законом про держбюджет на відповідний рік;

– звільнення від сплати ввізного мита на устаткування, обладнання і комплектуючі до них, що не виробляється в Україні, не є підакцизними товарами і ввозиться з метою облаштування та здійснення господарської діяльності в межах індустріальних парків.

Порівняльний аналіз наборів стимулів для резидентів індустріальних парків, що діють у Польщі і Туреччині, з тими, які наявні в Україні, засвідчує, що вітчизняна система використання цього інструменту не є конкурентоздатною в регіоні. Вкрай незначний обсяг підтримки індустріальних парків у поєднанні з хронічними проблемами інвестиційної привабливості не дають можливості сформуванню через цей механізм належні стимули для залучення інвестицій та розгортання виробничої діяльності у високотехнологічних галузях. Як наслідок, хоча станом на грудень 2018 р. в Україні відкрито 49 індустріальних парків, 7 з них досі не обрали керуючу компанію, 13 – не подали документи на офіційну реєстрацію у Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України для того, щоб отримати можливість користуватися державною підтримкою згідно чинного законодавства [25]. Статистичний облік результатів економічної діяльності резидентів індустріальних парків не ведеться, однак із зазначеного вище постає очевидним, що більшість парків функціонує лише формально, а сам інструмент не забезпечує передумов для структурних зрушень у промисловому секторі.

Необхідно зазначити, що з метою приведення чинного законодавства про індустріальні парки у відповідність до вимог структурної перебудови економіки на розгляді у парламенті перебувають два ухвалені у першому читанні проекти законів № 2554а-д та №2555а-д, що передбачають

розширення переліку стимулів для активізації залучення ПІІ типу *greenfield*. Відповідні стимули охоплюють ряд податкових і митних преференцій для резидентів індустріальних парків, зокрема:

- повне звільнення резидентів парків від сплати податку на прибуток протягом перших п'яти років і стягнення 50% цього податку протягом другої п'ятирічки за умови реінвестування вивільнених коштів у розвиток виробництва;

- звільнення резидентів парків від сплати ввізного мита на інноваційне устаткування і обладнання для облаштування парку і проведення там профільної виробничої діяльності;

- надання резидентам парків п'ятирічної розстрочки на сплату ПДВ з імпорту інноваційного устаткування та обладнання для облаштування парку і проведення там профільної виробничої діяльності [26, с. 45].

Безперечно, таке розширення пільг для резидентів індустріальних парків в Україні сприятиме деякому зростанню інвестиційної привабливості вітчизняної економіки, однак навіть такий перелік преференцій поступається за масштабами підтримки й сферою охоплення тим, які надаються в країнах-сусідах в регіоні, не кажучи про ті країни, де індустріальні парки виступають одним з найбільших каталізаторів економічного розвитку.

Приблизно в такому ж урізаному стані, як і індустріальні парки, в Україні заходиться система надання субсидій на прикладні наукові розробки й інновації підприємств. Починаючи з 2005 р., в Україні скасовано практику застосування спеціального режиму оподаткування для підприємств, що здійснюють НДДКР і запроваджують інновації. Протягом 2002-2005 рр. чинний Закон України «Про інноваційну діяльність» містив Розділ V «Особливості оподаткування і митного регулювання інноваційної діяльності», яким передбачалось, що інноваційні підприємства залишали у своєму розпорядженні 50% від сплати ПДВ і податку на прибуток.

Відповідні кошти зараховувались на спеціальний рахунок для подальшого використання виключно для фінансування науково-технічної діяльності та/або подальше розширення дослідно-експериментальної і науково-технологічної бази підприємства. Разом з цим, інноваційні підприємства мали право здійснювати прискорену амортизацію основних фондів та сплачувати 50% податку на землю. Колишня редакція закону також містила положення, які передбачали пільгові умови митного регулювання при ввезенні в Україну сировини, устаткування та обладнання для реалізації інноваційних проектів, якщо відповідні аналоги не виробляються вітчизняними підприємствами [27, с. 137-138].

Поточна редакція ЗУ «Про інноваційну діяльність» містить положення тільки щодо фінансової підтримки інноваційної діяльності підприємств за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів (стаття 17) шляхом:

- повного безвідсоткового кредитування для реалізації пріоритетних інноваційних проектів;
- часткового безвідсоткового кредитування (до 50%) на реалізацію інших інноваційних проектів;
- повної чи часткової компенсації суми відсотків, сплачених суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та/або іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних проектів;
- надання держгарантій комерційним банкам, які кредитують пріоритетні інноваційні проекти;
- майнового страхування реалізації інноваційних проектів [28].

Очевидно, що за умов перманентного скорочення державної підтримки НДДКР фінансування інноваційної діяльності в Україні за розглянутими механізмами залишається недостатнім для забезпечення належного рівня інноваційної активності підприємств. У 2017 р. на інновації вітчизняні промислові підприємства витратили 9,1 млрд. грн., у тому числі

на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 5,9 млрд. грн. (64,7% загального обсягу інноваційних витрат), на внутрішні та зовнішні науково-дослідні розробки – 2,2 млрд. грн. (23,8%), на придбання інших зовнішніх знань (нових технологій) – 21,8 млн. грн. (0,2%). Основним джерелом фінансування інноваційних витрат залишаються власні кошти підприємств – 7704,1 млн. грн. (86,1% загальних витрат на інновації). Обсяг залучених кредитних коштів становив 594,5 млн. грн. (6,4%), коштів вітчизняних й іноземних інвесторів кредитів – 380,9 млн. грн. (4,1%), водночас обсяг фінансування з державного і місцевих бюджетів склав всього 322,9 млн. грн. або 3,4% від загального обсягу витрат.

Необхідно зазначити, що в країнах з високим рівнем розвитку фінансові ресурси на наукові розробки й інновації в діяльності підприємств залучаються також з різних джерел – приватних і державних. Однак засадничою відмінністю є те, що для більшості країн ОЕСР притаманний приблизно рівний розподіл використання коштів за державними і приватними джерелами фінансуванням на проведення НДДКР [29, с. 450].

Що стосується публічних закупівель, то їх використання як інструменту структурної політики обмежене міжнародними зобов'язаннями України перед СОТ у зв'язку з приєднанням до багатосторонньої угоди про публічні закупівлі в 2015 р. Відповідно до положень цієї угоди Україна відкрила доступ іноземним виробникам до участі у вітчизняних тендерах на закупівлі державою товарів та послуг і зобов'язалась не встановлювати будь-яких дискримінаційних бар'єрів, що можуть бути спрямовані на підтримку внутрішніх виробників за рахунок закордонних при проведенні публічних закупівель. Таким чином, поступовий розвиток міжнародного торгового права під егідою СОТ хоча і сприяє інтеграції України до світового господарства, проте позбавляє її можливості використання низки інструментів структурної політики, що активно застосовувались країнами

Європи та новими індустріальними країнами Східної і Південно-Східної Азії протягом другої половини ХХ ст.

Слід зазначити, що попри приєднання до угоди СОТ про публічні закупівлі Україна не полишає спроб сформувати правові механізми, що могли б залишити певний простір для підтримки вітчизняного виробника у цій сфері та водночас не виходили за рамки міжнародних зобов'язань. Одним із таких механізмів є запровадження багатофакторної моделі оцінки тендерних пропозицій, суть якої полягає у врахуванні місцевої складової при визначенні переможців серед ряду тендерних пропозицій. Відповідні зміни передбачені ухваленим у першому читанні проектом закону України "Купуй українське, плати українцям" (про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння розвитку промислового виробництва та малого і середнього підприємництва) [30].

Ідея законопроекту полягає у розподілі публічних закупівель на дві групи: неспеціалізовані, де ціна залишатиметься єдиним критерієм оцінки тендерних пропозицій, та спеціалізовані, для яких поряд з ціною обов'язковим стане врахування критеріїв якості продукції та локалізації виробництва. Спеціалізовані закупівлі охоплюватимуть високотехнологічну продукцію машинобудування, приладобудування, транспортні засоби. Необхідно принципово зазначити, що чинний Закон України «Про публічні закупівлі» також передбачає можливість застосування багатофакторної оцінки, де вага цінового фактора в структурі приведеної вартості тендерних пропозицій складає щонайменше 70%, а вага решти критеріїв (умови оплати, гарантія, якість, місцева складова) – до 30%. Однак врахування цінового фактора обов'язкове, тоді як рештою факторів можна знехтувати, тому на практиці понад переможці 99% усіх тендерів визначаються лише на основі врахування ціни. Розглянута законодавча новація не зменшує вагу цінового фактора (70%), однак для спеціалізованих закупівель зобов'язує враховувати решту факторів, з-поміж яких вага

місцевої складової встановлюється на рівні щонайменше 20% у приведеній вартості тендерних пропозицій [31, с. 12]. Відтак законопроект виступає не альтернативою, а доповненням до діючого закону про публічні закупівлі, та повністю вписується у розроблену під нього технологію електронних закупівель "ProZorro".

Використання окресленого підходу до оцінки тендерних пропозицій надає змогу спрямувати певний потенціал публічних закупівель на досягнення цілей структурної перебудови вітчизняної економіки. Однак відверто популістська назва законопроекту у поєднанні з агресивною протекціоністською риторикою при його просуванні в законодавчому полі налаштували уряд України та міжнародну (передусім європейську) спільноту проти даної ініціативи [32, с. 33], що наразі заблокувало перспективи її практичної реалізації.

Інші інструменти структурної політики в Україні не використовувались і жодних передумов для їх застосування у майбутньому на сучасному етапі не передбачається. Більшість вітчизняних державних підприємств використовують застарілі технології, є збитковими та неефективними, тому не можуть слугувати інструментом підтримки попиту у стратегічно важливих секторах економіки. Державних венчурних фондів і банку розвитку в Україні ніколи не існувало. Не вбачається за доцільне розглядати в контексті структурної політики й заходи з розвитку конкурентного середовища (інвестиції у розбудову інфраструктурних об'єктів, приватизацію державних підприємств, вдосконалення системи освіти тощо), оскільки вони ніколи не були підпорядковані єдиній меті досягнення галузево-структурних трансформацій в національному господарстві через відсутність визначеної на державному рівні мети як такої. У цьому, на нашу думку, полягає найбільший недолік державного регулювання структурно-галузевих трансформацій економіки України протягом усього періоду незалежності.

Результатом недоліків у вітчизняній структурній політиці є скорочення рівня ефективності відповідних зрушень у національній економіці, що можна спостерігати через динаміку показників еластичності, оскільки вони визначають взаємозв'язок між структурними змінами й залученими факторами виробництва (табл. 4).

За критерієм використання капітальних інвестицій як чинника структурних зрушень значення відповідного коефіцієнту еластичності (K_1) станом на 2016-2017 рр. перевищує 1 лише для фінансового сектору (1,36) та освіти (1,80). Це свідчить про деяку ефективність структурної політики у сфері капіталовкладень за цими секторами, адже кожен 1 в. п. приросту частки цих секторів у загальному обсязі капітальних інвестицій забезпечує випереджаючий приріст їх часток у структурі валової доданої вартості. За рештою досліджених секторів показники перебувають в діапазоні від 0 до 1, що вказує на слабкий взаємозв'язок між приростом капітальних інвестицій та структурними зрушеннями.

Таблиця 4

Коефіцієнти еластичності структурних змін базових показників соціально-економічного розвитку за видами діяльності в Україні у 2010-2017 рр.

Види економічної діяльності	2010-2012			2013-2015			2016-2017		
	K_1	K_2	K_3	K_1	K_2	K_3	K_1	K_2	K_3
Сільське господарство	0,93	1,33	0,70	1,26	0,07	18,60	0,65	0,08	- 8,57
Промисловість	0,08	0,18	0,47	1,04	0,81	1,29	- 13,64	3,88	- 3,52
Будівництво	0,10	0,19	0,53	0,91	0,44	2,07	0,06	0,02	3,05
Оптова та роздрібна торгівля	0,61	0,94	0,65	0,31	0,18	1,77	0,92	- 8,03	0,11
Транспорт	0,58	0,52	1,12	0,05	0,02	-2,54	0,25	0,04	- 5,88

Інформація та телекомунікації	0,06	0,98	0,06	0,17	0,02	7,04	0,02	0,01	2,18
Фінансова і страхова діяльність	1,48	- 1,97	0,75	2,86	0,48	5,96	1,36	0,26	5,28
Операції з нерухомим майном	0,45	2,87	0,16	2,31	0,24	-9,52	0,71	0,11	6,68
Освіта	0,03	0,10	0,28	37,26	21,96	-1,70	1,80	1,35	- 1,33

Примітки: K_1 – еластичність частки сектора у ВДВ до частки у капітальних інвестиціях.

K_2 – еластичність частки сектора у зайнятості до частки у капітальних інвестиціях.

K_3 – еластичність частки сектора у ВДВ до частки у зайнятості.

Джерело: розраховано автором за даними [33; 34; 35]

Промисловість вибивається із загальної тенденції з $K_1 = -13,6$, позаяк частка цього сектору у структурі ВДВ протягом 2016-2017 рр. зросла на 0,96 в. п. попри скорочення частки залучених капітальних інвестицій на 0,07 в. п. Аналогічна тенденція спостерігається у еластичності частки ВДВ за часткою зайнятих, що скоротилась у промисловості на 0,27 в. п. й обумовило показник K_2 на рівні -3,5. Однак це є радше проявом посткризового відновлення сектору, адже протягом попередніх періодів його відповідні показники були доволі помірними.

Відчутний позитивний ефект на зайнятість від капітальних інвестицій (K_2) спостерігається лише в освіті (1,80), секторах промисловості (3,88), оптової і роздрібною торгівлі (-8,03). Вплив же зайнятості на структуру секторів у ВДВ (K_3) залишається високим серед послуг – інформаційних (2,18), фінансових (5,28), пов'язаних з нерухомістю (6,68). Частки в економіці сільського господарства та транспорту протягом 2016-2017 рр. скорочувались, тоді як частка зайнятих у них зростала, що відображає найбільш руйнівну динаміку структурних деформацій з показниками відповідно -8,57 та -5,88. У цих секторах сформувалась виражена тенденція до технологічної примітивізації виробництва й послуг з подальшою заміною

машинного обладнання важкою і малооплачуваною фізичною працею.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, протягом останніх десятиліть Україна не спромоглася розробити та втілити комплексну стратегію подолання структурних диспропорцій в економіці, яка передбачала системне і взаємоузгоджене застосування заходів промислової, зовнішньоторговельної, фіскальної, інвестиційної, науково-освітньої політики з метою підвищення частки наукоємних і високотехнологічних товарів та послуг у структурі ВВП. Станом на 2019 р. Україна досі перебуває на початковому етапі пошуку власної моделі структуризації національної економіки. Слід погодитись, що: «в Україні ще не створено необхідних умов для забезпечення можливості одержання якісних результатів процесу структурної перебудови економіки» [36, с. 49].

Система регуляторного інструментарію застосовується непослідовно, тому недостатньо стимулює поступальний розвиток промислового сектору шляхом технічного переоснащення підприємств, зменшення енергоємності виробничих процесів тощо. Відбувається спорадичне використання окремих інструментів, що мають потенціал позитивного впливу на галузево-структурні співвідношення у національному господарстві, однак в силу своєї точкової дії та ряду чинників об'єктивного і суб'єктивного характеру застосовуються вкрай неефективно. Водночас спостерігається тенденція до поступової відмови навіть від настільки урізаного регуляторного впливу у міру інтеграції України у світове господарство на засадах лібералізації торговельно-економічних відносин.

Все зазначене вище зрештою призводить до подальшої примітивізації вітчизняного виробництва та сектору послуг, зниження продуктивності факторів виробництва, скорочення зайнятості, інтенсифікації трудової еміграції. Відтак постає нагальна необхідність розробки концептуальних засад формування і реалізації комплексної структурної політики держави з чітким визначенням секторальних пріоритетів розвитку на основі

міжгалузевої програми системного застосування відповідних регуляторних інструментів, що будуть адекватними сучасним викликам інтеграції України у глобальний економічний простір.

Література

1. Пилипенко Ю. І. Інноваційні складові структурного реформування національної економіки України. Науковий вісник Національного гірничого університету. 2015. № 2(50). С. 80-85.
2. Чайка Ю. М. Державне регулювання структурних трансформацій економіки України. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2013. № 1. С. 60-63.
3. Попадинець Н. М. Стратегічні цілі державної структурної політики України. Регіональна економіка. 2014. № 1. С. 175-183.
4. Куйбіда С. В. Формування нових підходів до реалізації структурної перебудови економіки України. Економіка та держава. 2017. № 9. С.90-95.
5. Наконечна К. В. Особливості національної структури економіки та проведення національної структурної політики в Україні. Науковий вісник НУБіП України. 2016. № 246. С. 325-333.
6. Романова Т. В. Механізм формування структурної політики в умовах інтеграційних процесів. Економіка і регіон. 2016. № 5(60). С. 38-42.
7. Ходжаян А.О. Структурні метаморфози економіки України: можливості відтворення поступального розвитку. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі: Economic Sciences. 2013. № 5 (61). С.16-21.
8. Шепетько Р.І. Проблеми стратегічного планування економіки України у контексті неоіндустріальних перетворень. Науковий вісник Харківського державного університету. 2015. Вип. 12. Ч. 3. С. 60-64.
9. Хаустова В.Є. Нормативно-правова база державної підтримки

розвитку промисловості України. Проблеми економіки. 2015. №1. С. 149-167.

10. Біла С.О. Проекти програм структурної перебудови економіки України кінця ХХ –початку ХХІ ст.: аспекти їх суспільної ефективності. Історія народного господарства та економічної думки України. 2005. Вип. 37-38. С. 3-16.
11. Мельник А. Структурна корекція національної економіки на засадах полікритеріальності як необхідність і складова її системного реформування. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2011. № 5-2. С. 192-201.
12. Кіндзерський Ю.В. Деструктиви промислової політики в Україні та можливості їх подолання. Економіка України. 2012. № 12. С. 4-16.
13. Державна програма розвитку промисловості на 2003-2011 роки / Постанова Кабінету Міністрів України №1174 від 28 липня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1174-2003-%D0%BF>.
14. Проект концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року/ Постанова Кабінету Міністрів України № 947-р від 9 липня 2008 р. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/947-2008-%D1%80>.
15. Штефан С.І. Сучасні особливості структурної політики України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. 4. С. 36-40.
16. Реструктуризація промисловості у процесі посткризового відновлення: аналітична доповідь / О.В. Собакевич, А.І. Сухоруков, В.Г., Савенко та ін.; за заг. ред. Я.А. Жаліла. К.: НІСД, 2011. 112 с.
17. Черніков Д.О. Модернізація системи державної підтримки суб'єктів господарювання в Україні: аналітична доповідь. – К.: НІСД, 2013. 28 с.
18. Бюджет України у 2016 р.: Статистичний збірник / Департамент державного бюджету Міністерства фінансів України. К.: МФУ, 2017.

315 с.

19. Бюджет України у 2017 р.: Статистичний збірник / Департамент державного бюджету Міністерства фінансів України. К.: МФУ, 2018. 307 с.
20. Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту / Закон України від 20 грудня 2016 р. № 1792-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1792-19>.
21. Галасюк В.В. Експортно-кредитне агентство як механізм розвитку високотехнологічного експорту України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 18. Ч.1. С. 89-93.
22. Волосович С.В. Страхування експортних кредитів: стан, проблеми та перспективи розвитку. Фінанси, грошовий обіг, кредит. 2011. Вип. 17/1. С. 193-198.
23. Території пріоритетного розвитку в Україні: проблеми і перспективи: аналітична записка / О. Єгорова; Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/364>.
24. Про індустриальні парки / Закон України від 21 червня 2012 р. № 5018-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5018-17>.
25. Інформація про індустриальні (промислові) парки, включені до Реєстру індустриальних (промислових) парків / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=6463d3ba-aa13-4e54-8db9-0f36642c43d9&tag=IndustrialniParkiVUkraini>.
26. Галасюк В.В. Індустриальні парки: світовий досвід та перспективи створення в Україні. Економічний аналіз. 2018. Т. 28. №1. С. 40-50.
27. Вакім В.Е. Стимулювання інноваційної діяльності: порівняльно-

- правовий аспект. Економічна теорія та право. 2017. № 2(29). С. 134-145.
28. Про інноваційну діяльність / Закон України від 4 липня 2002 р. № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
29. Колодяжна І.В., Борблік К.Е. Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств України. Економіка і суспільство. 2017. Вип. 9. С. 448-453.
30. "Купуй українське, плати українцям" (про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння розвитку промислового виробництва та малого і середнього підприємництва) / Проект закону України № 7206 від 17 жовтня 2017 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62736.
31. Галасюк В.В. Державні закупівлі як інструмент промислового й економічного розвитку. Глобальний економічний простір: детермінанти розвитку: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 15 грудня 2017 р.). Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2017. Ч.1. С. 11-14.
32. Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом / Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. URL: https://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/layout_16_02_final.pdf.
33. Валовий внутрішній продукт за виробничим методом та валова додана вартість за видами економічної діяльності / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
34. Зайняте населення за видами економічної діяльності у 2000-2017 роках / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
35. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності (2010-2017) / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

36. Кухта П. Перспективи структурної перебудови економіки України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2013. Вип. 145. С. 46-49.

References

1. Pylypenko Yu. I. Innovatsiini skladovi strukturnoho reformuvannia natsionalnoi ekonomiky Ukrainy [Innovative components of structural reform of the national economy of Ukraine]. Naukovyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu. 2015. # 2(50). S. 80-85.
2. Chaika Yu. M. Derzhavne rehuliuвання strukturnykh transformatsii ekonomiky Ukrainy [State regulation of structural transformations in the economy of Ukraine]. Derzhava ta rehiony. Serii: Ekonomika ta pidpriemnytstvo. 2013. # 1. S. 60-63.
3. Popadynets N. M. Stratehichni tsili derzhavnoi strukturnoi polityky Ukrainy [Strategic goals of the state structural policy of Ukraine]. Rehionalna ekonomika. 2014. # 1. S. 175-183.
4. Kuibida S. V. Formuvannia novykh pidkhodiv do realizatsii strukturnoi perebudovy ekonomiky Ukrainy [Formation of new approaches to the structural adjustment of Ukraine's economy]. Ekonomika ta derzhava. 2017. # 9. S. 90-95.
5. Nakonechna K. V. Osoblyvosti natsionalnoi struktury ekonomiky ta provedennia natsionalnoi strukturnoi polityky v Ukraini [Features of the national structure of the economy and implementation of the national structural policy in Ukraine]. Naukovyivisnyk NUBiP Ukrainy. 2016. # 246. S. 325-333.
6. Romanova T. V. Mekhanizm formuvannia strukturnoi polityky v umovakh intehtratsiinykh protsesiv [Mechanism of formation of structural policy under integration processes]. Ekonomika i rehion. 2016. # 5(60). S. 38-42.

7. Khodzhayan A.O. Strukturni metamorfozy ekonomiky Ukrainy: mozhlyvosti vidtvorennya postupal'noho rozvytku. [Structural metamorphoses of the Ukrainian economy: the possibilities of reproduction of steady development]. Naukovyy visnyk Poltav's'koho universytetu ekonomiky i torhivli: Economic Sciences. 2013. № 5 (61). S.16-21.
8. Shepetko R.I. Problemy stratehichnoho planuvannia ekonomiky Ukrainy u konteksti neoindustrialnykh peretvoren [Problems of strategic planning of the Ukrainian economy in the context of neo-industrial transformations]. Naukovyi visnyk Kharkivskoho derzhavnoho universytetu. 2015. Vyp. 12. Ch. 3. S. 60-64.
9. Khaustova V.Ye. Normatyvno-pravova baza derzhavnoi pidtrymky rozvytku promyslovosti Ukrainy [Regulatory and legal basis of state support for the industrial development in Ukraine]. Problemy ekonomiky. 2015. #1. S. 149-167.
10. Bila S.O. Proekty prohram strukturnoi perebudovy ekonomiky Ukrainy kintsia XX – pochatku XXI st.: aspekty yikh suspilnoi efektyvnosti [Projects of structural adjustment programs of the Ukrainian economy in the end of XX – the beginning of XXI century: aspects of their social effectiveness]. Istoriiia narodnoho hospodarstva ta ekonomichnoi dumky Ukrainy. 2005. Vyp. 37-38. S. 3-16.
11. Melnyk A. Strukturna korektsiia natsionalnoi ekonomiky na zasadakh polikryterialnosti yak neobkhidnist i skladova yii systemnoho reformuvannia [Structural correction of national economy on the principles of polycrystallinity as a necessity and component of its systemic reform]. Visnyk Ternopil's'koho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu. 2011. # 5-2. S. 192-201.
12. Kindzerskyi Yu.V. Destruktyvyv promyslovoi polityky v Ukraini ta mozhlyvosti yikh podolannia [Destructive industrial policy in Ukraine and opportunities to overcome them]. Ekonomika Ukrainy. 2012. # 12. S. 4-16.

13. Derzhavna prohrama rozvytku promyslovosti na 2003-2011 roky [State program of industrial development for 2003-2011] / Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy #1174 vid 28 lypnia 2003 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1174-2003-%D0%BF>.
14. Proekt kontseptsii Zahalnoderzhavnoi tsilovoi ekonomichnoi prohramy rozvytku promyslovosti na period do 2017 roku [Draft concept of the National Target Economic Program for the Development of Industry for the period up to 2017] / Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy # 947-r vid 9 lypnia 2008 r. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/947-2008-%D1%80>.
15. Shtefan S.I. Suchasni osoblyvosti strukturnoi polityky Ukrainy [Modern peculiarities of Ukrainian structural policy]. Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. 2015. Vyp. 4. S. 36-40.
16. Restrukturyzatsiia promyslovosti u protsesi postkryzovoho vidnovlennia: analitychna dopovid [Restructuring of industry in the post-crisis recovery process: analytical report]. / O.V. Sobakevych, A.I. Sukhorukov, V.H., Savenko ta in.; zazah. red. Ya.A. Zhalila. K.: NISD, 2011. 112 s.
17. Chernikov D.O. Modernizatsiia systemy derzhavnoi pidtrymky subiektiv hospodariuvannia v Ukraini: analitychna dopovid [Modernization of the state support system for business entities in Ukraine: an analytical report]. – K.: NISD, 2013. 28 s.
18. Biudzhet Ukrainy u 2016 r.: Statystychnyi zbirnyk [Budget of Ukraine in 2016: Statistical Yearbook] / Departament derzhavnoho biudzhetu Ministerstva finansiv Ukrainy. K.: MFU, 2017. 315 s.
19. Biudzhet Ukrainy u 2017 r.: Statystychnyi zbirnyk [Budget of Ukraine in 2017: Statistical Yearbook] / Departament derzhavnoho biudzhetu Ministerstva finansiv Ukrainy. K.: MFU, 2018. 307 s.
20. Pro zabezpechennia masshtabnoi ekspansii eksportu tovariv (robit, posluh) ukraïnskoho pokhodzhennia shliakhom strakhuvannia, harantuvannia ta

- zdeshevlennia kredytuvannia eksportu [On ensuring the large-scale expansion of export of goods (works, services) of Ukrainian origin by insurance, guarantee and cheapening of export credits] / Zakon Ukrainy vid 20 hrudnia 2016 r. # 1792-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1792-19>.
21. Halasiuk V.V. Eksportno-kredytne ahentstvo yak mekhanizm rozvytku vysokotekhnolohichnoho eksportu Ukrainy [Export-credit agency as a mechanism for Ukrainian high-tech exports development]. Naukovy ivisnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove gospodarstvo. 2018. Vyp. 18. Ch.1. S. 89-93.
22. Volosovych S.V. Strakhuvannia eksportnykh kredytiv: stan, problemy ta perspektyvy rozvytku [Export Credit Insurance: Condition, Problems and Development Prospects]. Finansy, hroshovyobih, kredyt. 2011. Vyp. 17/1. S. 193-198.
23. Terytorii priorytetnoho rozvytku v Ukraini: problemy i perspektyvy: analitychna zapyska [Territories of priority development in Ukraine: problems and prospects: an analytical note] / O. Yehorova; Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/364>.
24. Pro industrialni parky [On industrial parks] / Zakon Ukrainy vid 21 chervnia 2012 r. # 5018-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5018-17>.
25. Informatsiia pro industrialni (promyslovi) parky, vklucheni do Reiestru industrialnykh (promyslovykh) parkiv [Information on industrial parks included in the Register of Industrial Parks] / Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=6463d3ba-aa13-4e54-8db9-0f36642c43d9&tag=IndustrialniParkiVUkraini>.

26. Halasiuk V.V. Industrialni parky: svitovyi dosvid ta perspektyvy stvorennia v Ukraini [Industrial parks: world experience and prospects in Ukraine]. *Ekonomichnyi analiz*. 2018. T. 28. #1. S. 40-50.
27. Vakim V.E. Stymuliuvannia innovatsiinoi diialnosti: porivnialno-pravovy aspekt [Stimulation of innovation activity: a comparative legal aspect]. *Ekonomichna teoriia ta pravo*. 2017. # 2(29). S. 134-145.
28. Pro innovatsiinu diialnist [On innovation activity] / Zakon Ukrainy vid 4 lypnia 2002 r. # 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
29. Kolodiazhna I.V., Borblik K.E. Dzherela finansuvannia innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv Ukrainy [Sources of innovation activity financing of Ukrainian enterprises]. *Ekonomika i suspilstvo*. 2017. Vyp. 9. S. 448-453.
30. "Kupui ukrainske, platy ukrainsiam" (pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo spryiannia rozvytku promyslovoho vyrobnytstva ta maloho i serednoho pidpriemnytstva) ["Buy Ukrainian, Pay to Ukrainians" (on amendments to some legislative acts of Ukraine on promoting the development of industrial production and small and medium enterprises)] / Proekt zakonu Ukrainy # 7206 vid 17 zhovtnia 2017 r. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62736.
31. Halasiuk V.V. Derzhavni zakupivli yak instrument promyslovoho y ekonomichnoho rozvytku [Public Procurement as an Instrument for Industrial and Economic Development]. *Hlobalnyi ekonomichnyi prostir: determinanty rozvytku: Materialy IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Mykolaiv, 15 hrudnia 2017 r.)*. Mykolaiv: MNU imeni V.O. Sukhomlynskoho, 2017. Ch.1. S. 11-14.
32. Zvit pro vykonannia uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom [Report on implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union] / Uriadovyi ofis koordynatsii yevropeiskoi ta yevroatlantskoi intehtatsii. URL: https://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/layout_16_02_final.pdf.

33. Valovyi vnutrishnii product za vyrobnychym metodom ta valova dodana vartist za vydamy ekonomichnoi diialnosti [Gross domestic product by production method and gross value added by type of economic activity] / Derzhavna sluzhba statystky Ukrainy. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
34. Za iniatenaseleattia za vydamy ekonomichnoi diialnosti u 2000-2017 rokakh [Employed population by type of economic activity in 2000-2017]. / Derzhavna sluzhba statystky Ukrainy. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
35. Kapitalni investytsii za vydamy ekonomichnoi diialnosti (2010-2017) [Capital investments by type of economic activity (2000-2017)] / Derzhavna sluzhba statystky Ukrainy. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
36. Kukhta P. Perspektyvy strukturnoi perebudovy ekonomiky Ukrainy [Prospects for economic restructuring of Ukrainian economy]. Visny k Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika. 2013. Vyp. 145. S. 46-49.